

Maandag 14 oktober 1918 – enige editie

Naar de vrede.

Het antwoord van de Duitse regering aan president Wilson moet de vrede zonder twijfel een heel eind nader brengen. Allereerst omdat daaruit nu zonneklaar blijkt, hetgeen reeds uit uitlatingen in de Rijksdag en in de officiële Norddeutsche Allgemeine Zeitung af te leiden viel, dat Duitsland het programma van de heer Wilson als grondslag voor de vrede aanvaardt in die zin, dat bij de vredesonderhandelingen niet meer over de algemene in dat programma neergelegde denkbeelden en beginselen zal worden gediscussieerd of gestreden, doch dat de besprekingen nog slechts tot doel zullen hebben "de praktische bijzonderheden der toepassing" te regelen, de beginselen ten aanzien van de concrete vraagstukken uit te werken.

Dit kan ten aanzien van sommige vraagstukken nog moeilijk genoeg zijn, en de vredesonderhandelingen zullen daardoor wellicht meer tijd in beslag nemen, dan menigeen zich thans voorstelt – maar aangezien nu president Wilson en de Duitse regering het over de hoofdlijnen, dit wil zeggen over de hoofdvoorwaarden van de vrede eens blijken te zijn, staat niets, dunkt ons, een vruchtbaar vredesoverleg tussen de centralen en de grote Amerikaanse republiek in de weg.

Zal dit ook ten opzichte van de mogendheden der entente het geval zijn? De Duitse regering veronderstelt het. Ze "neemt aan, dat ook de regeringen van de met de Verenigde Staten verbonden mogendheden zich stellen op de basis der uitingen van president Wilson". En er zijn inderdaad in Engeland door leidende persoonlijkheden redevoeringen gehouden, die aan de veronderstelling van de Duitse regering goede grond geven. Ook in

Italië schijnen de stellingen van de heer Wilson bijval te vinden. Of ze ook in Frankrijk worden "aanvaard" op de wijze, zoals ze nu door Duitsland zijn aangenomen, is nog niet zo heel zeker.

Hoe het ook zij, president Wilson zal, alvorens te antwoorden op het oorspronkelijk verzoek van de Duitse regering, de oorlogvoerende mogelijkheden tot vredesbesprekingen uit te nodigen, zich hebben te vergewissen, of werkelijk ook de ententemogendheden zich wensen te stellen op de basis van zijn programma. Dit is tegenover Duitsland nu een eis geworden van goede trouw. De Duitse regering heeft zich, ter verkrijging van een wapenstilstand, bereid verklaard overeenkomstig de aanwijzing van president Wilson, de bezette vijandelijke gebieden te ontruimen. De Duitse regering is derhalve bereid – en ze heeft deze beleidsverklaring in overleg en overeenstemming met Oostenrijk-Hongarije afgelegd –, al het voordeel van "de oorlogsbuit", waarnaar in vroegere perioden van de oorlog werd verwezen, prijs te geven. Het spreekt vanzelf, dat deze bereidverklaring alleen afgelegd kon worden, indien zij steunde op een zeker vertrouwen, dat dan ook een vrede zal worden verkregen, die voor Duitsland en Oostenrijk aannemelijk is, zoals een vrede op de grondslag van de 14 punten van Wilson beschouwd wordt. Maar dan moet president Wilson, wanneer hij de vredesconferentie bijeen roept, ook zulke vrede in het vooruitzicht kunnen stellen. De Duitsers het bezette gebied vrijwillig te laten ontruimen, en dan, achteraf, ter vredesconferentie te komen met de mededeling, dat het heel jammer is, maar dat van de zijde der entente de 14 punten niet worden aanvaard, zou een misleiding zijn, die president Wilson nooit voor zijn verantwoording zou willen nemen. Hij zal dus, ofschoon de Duitse regering het hem niet met zoveel woorden heeft verzocht, bij de regeringen der entente aankloppen om officiële instemming te krijgen voor zijn vredesprogramma.

Wordt die instemming onverhoopt niet verstrekt, dan openen zich plotseling geheel nieuwe mogelijkheden, waar men zich nu op het ogenblik niet in behoeft te verdiepen, doch waarvan wel dit zeker is, dat het eindpunt nog niet de vrede is, waarnaar zo wordt verlangd. De bereidverklaring, de bezette gebieden te ontruimen, zal dan van Duitse kant ook wel terug worden genomen.

Blijkt de entente zich met president Wilson en de centrale mogendheden te willen stellen op de basis van het bekende programma, dan kan de vredesconferentie binnenkort samenkomen.

Zal de strijd intussen voortgaan?

Het schijnt vreemd, het te veronderstellen. Wanneer de vredesconferentie bijeenkomt, zal reeds over de grote lijnen van de vrede overeenstemming zijn verkregen, en er is geen reden om te veronderstellen, dat, hoe moeilijk ook de opstelling via het vredestraktaat zal zijn, dit werk zou kunnen mislukken. Doch dan is er ook geen reden hoegenaamd, nog dagelijks tienduizenden mensenlevens te blijven opofferen, en de burgerlijke bevolking van uitgebreide landstreken in onrust en nood te brengen. Toch schijnt het voorlopig in de bedoeling te liggen, de oorlog voor te doen gaan. "Schijnt" – wij hebben vroeger reeds opgemerkt, dat het niet heel duidelijk is, hoe president Wilson zich de loop van de zaken voorstelt. Wapenstilstand kan eerst worden verkregen, wanneer het bezette gebied is ontruimd. De Duitse regering heeft nu toegezegd, tot de ontruiming te zullen overgaan, doch ze doet dit, aannemend, dat een vrede op de basis van Wilson's programma zal worden verkregen. Goede trouw brengt mee, dat president Wilson, alvorens hij verdere stappen zal doen, zich omtrent de kans op zulke vrede zal vergewissen. Heeft hij daaromtrent voldoende mate van zekerheid, dan is voortzetting van de strijd echter onmenselijk en kon dan direct een wapenstilstand worden gesloten. Zo draaien wij in een vicieuze

cirkel rond. De vrijwillige ontruiming is feitelijk afhankelijk van het vooruitzicht op vrede; voor staking van de strijd is als voorwaarde gesteld de vrijwillige ontruiming.

Deze moeilijkheid, om praktisch tot een zo spoedig mogelijk einde van de mensenmoord te geraken, heeft de Duitse regering blijkens haar antwoord gevoeld: ook de technische bezwaren tegen een ontruiming van het bezette gebied onder het voortdurende offensief der entente zal haar wel voor ogen gezweefd hebben, toen ze aan president Wilson aan de hand deed, "een gemengde commissie te doen samenkomen, die tot taak zou hebben de voor de ontruiming nodige regelingen te treffen."

In deze aanwijzing ligt, dunkt ons, het middel om de puzzel op te lossen. Een echte wapenstilstand zal er eerst zijn, wanneer het bezette gebied is ontruimd, doch de commissie zal de ontruiming kunnen doen plaats hebben, zonder dat het werk door voortdurende strijd zou worden belemmerd en verontrust. Er zal dan geen wapenstilstand zijn, maar er zal bij onderling overleg toch ook met de terugtrekkende Duitse legers niet langer worden gevochten. En de ententetroepen zullen niet aan hun tegenwoordige stellingen gebonden blijven.

De vraag blijft echter of het zin heeft, deze niet formele, maar toch feitelijke staking van de strijd op het oorlogsterrein te land, niet met een staking van de strijd ter zee gepaard te doen gaan. Welk nut of voordeel is er, na het antwoord der Duitse regering en wanneer ook de entente zich met het programma van de heer Wilson verenigt, nog in gelegen, een algemene wapenstilstand, gelijk de Duitsers verzocht hebben, te land, ter zee en in de lucht, afgewimpeld te houden?

We zien het niet in.

Vluchtelingen uit Noord-Frankrijk en België.

Wolff seinde ons gisteren uit Berlijn:

Op verzoek van de opperste legerleiding heeft de Duitse regering eergisteren aan de Zwitserse regering verzocht, zich onverwijld tot de Franse regering te wenden om haar mede te delen, dat zich van de inwoners van Rijsel en de omliggende arbeidersplaatsen een ontzaglijke opwinding heeft meester gemaakt voor een beschieting van die steden door de entente. Een algemene paniek is waarschijnlijk. Indien het als gevolg daarvan komt tot een vlucht in massa van vele duizenden mensen – en daarop moet zeker worden gerekend – dan zal de Duitse legerleiding niet in staat zijn, ook maar enigermate voldoende voor die massa's te zorgen, hoezeer zij er ook naar zal streven om het lot van deze ongelukkigen te verzachten.

Tegelijkertijd is, in verband met de hierboven geschetste toestand, aan de Nederlandse regering gevraagd, of het mogelijk zou zijn, dat in Nederland deze vluchtelingen worden ondergebracht. De Nederlandse regering heeft op onze vraag geantwoord, dat ze naar vermogen hulp zou verlenen. Tot dusver is van de Franse regering nog geen antwoord in gekomen.

De vluchtelingen uit België.

De Grondwet (uit Roosendaal) meldt, dat onze gezant te Brussel daar vrijdagmorgen weer uit Den Haag is aangekomen en met enkele leden der reliefcommissie per auto naar Brussel is teruggekeerd.

Naar aan het blad werd medegedeeld, zal de uittocht der vluchtelingen niet ineens, maar systematisch en volgens een vooraf bepaald plan plaats hebben.

Waarschijnlijk zal zulks geheel per spoor geschieden, waartoe een groot aantal treinen te Roosendaal gereserveerd worden. Men spreekt van 10 treinen per dag. Dat men echter ook langs andere wegen een grote toevloed van vluchtelingen verwacht, kan men opmaken uit het feit, dat maatregelen getroffen zijn om deze stroom van vluchtelingen aan de grenswegen op te wachten en verder landwaarts af te leiden.

In de nacht van vrijdag op zaterdag werd plotseling alarm gegeven en werden door de militaire autoriteiten alle voorzorgsmaatregelen genomen om de vluchtelingen te ontvangen en verder te leiden.

Op het stationsplein staan een twintigtal keukenwagens met kokend water, terwijl foeragewagens met brood en boter in voldoende aantallen gereed staan.

Het gehele station is militair afgezet.

De ontvangst der vluchtelingen zal geheel door militairen geschieden. De perrons zullen voor het publiek worden afgesloten en de vluchtelingen zullen de treinen niet mogen verlaten, maar in de trein volop van brood en koffie voorzien worden.

Gemeld wordt, dat de Duitsers de vluchtelingen maar tot Essen per spoor zouden vervoeren, maar verder hun materiaal niet over de grens sturen, waardoor de vluchtelingen de reis van Essen naar Roosendaal te voet moeten afleggen.

Zaterdagavond hebben op uitnodiging van de burgemeester van Dordrecht enige boeren, vertegenwoordigers van alle richtingen van de stad, op het raadhuis vergaderd, ter bespreking van maatregelen bij de komst van vluchtelingen uit België en Noord-Frankrijk. Er is een commissie samengesteld, waarvan het bestuur bestaat uit de heren Willem Steiner, voorzitter, Vincent E. Ras, penningmeester, en

kapitein N. Versteeg, secretaris. De burgemeester is tot erevoorzitter benoemd.

De commissie beschikt over voldoende ruimte en heeft toezegging van de reliefcommissie omtrent voedselvoorziening, terwijl de centrale keuken zich bereid heeft verklaard de spijzen in gereedheid te brengen.

Havre, 13 oktober. Officieel Belgisch weekbericht: op het gehele front zijn er van de week hevige artilleriegevechten gehouden. Meermaals heeft de vijand gebruik gemaakt van vergiftigde granaten.

Alle vijandelijke aanvallen zijn afgeslagen. De bloedige verliezen van de vijand waren zwaar. Hij liet gevangenen in onze handen.

In de richting van Hoogdele en Roeselare hebben we onze linies vooruit gebracht.

Achter het Duitse front.

Van onze correspondent.

Berlijn, 7 oktober.

Luchtslag. De stellingen.

In Duitsland kwam de oorlog ons tegemoet in zijn meest dramatische vorm. Onze trein reed juist het station uit van een grote stad, toen de sirenes, die voor vliegeraanvallen moeten waarschuwen, hun gehuil aanhieven. Vele honderden soldaten stonden op dat ogenblik op de perrons. Kalm pakten ze hun bagage bijeen om dekking te zoeken in de tunnels. Slechts zeer langzaam liep het station leeg. Het was geen ogenblik te vroeg, want, zodra we buiten de overkapping waren, zagen we hoog in de blauwe lucht een vloot van tientallen

blanke vliegtuigen aandrijven. Ontelbare witte wolkjes van barstende granaten volgden hun weg. Daarin mengden zich nu slangachtige slierten van dikke witte rook. De aanvallers zweefden reeds boven het station, en in een oogwenk waren zij heen over onze trein, die buiten de open overkapping door een op onveilig staand signaal werd opgehouden. Op dat ogenblik werd ons duidelijk, wat er gebeurde. Een menigte snelle Duitse jachtvliegers had de vijandelijke vloot ingehaald, en deze seinde nu door tekens aan hun eigen artillerie om het schieten te staken. Daarboven in de heldere lucht begon daarop een moordend gevecht. Met schel gehuil kwamen intussen de bommen naar beneden, die op behoorlijke afstand van het station uiteenbarstten. Met ingehouden adem staarden wij omhoog naar de slag in het blauw van de hemel. We zagen vliegtuigen naar beneden schieten, maar dan met scherende zwaai weer in evenwicht komen op hun wieken. Kort en nijdig tikten de machinegeweren. De waarneming van geluid en beweging was echter, door de grote afstand, zo ongelijk, dat het niet mogelijk was in het gedwarrel van de blanke vogels uit te maken, bij welke manoeuvres de schoten hoorden. De hele lucht, waar onze ogen op staarden, was vol vliegtuigen. Plotseling duikt een toestel loodrecht naar beneden. De val houdt aan, en zwarte rook tekent zijn kaarsrechte baan. Een der combattanten stort, in brand geschoten, in de diepte. Zwijgend volgen allen hem met de ogen. Dan een kreet uit vele monden. Het toestel is ontploft. In 1000 stukken, die dwarrelend omlaag zinken, is het uiteengespat. En weer geroep. In vlammen gehuld, die zelfs tegen de heldere namiddaghemel blinkend zichtbaar zijn, scheert een tweede vliegtuig, zigzaglijnen beschrijvend als een vlakke steen in het water, door de lucht. Elders hoort men roepen, dat een derde, een vierde in de diepte tuimelt. Eén zie ik nog, half vleugellam naar beneden komen. Wie zijn de slachtoffers, aanvallers of verdedigers? Niemand van ons kan het gissen. En in de legerberichten hebben wij deze bloedige luchtslag niet vermeld gevonden.

Geen 2 minuten had het hele schouwspel geduurd. Even later waren alle vliegtuigen van de hemel verdwenen.

Verder hebben wij het voorspoedig gehad op onze reis. Alsof het toeval ons beschermend volgde, bleven onze kwartieren voor de aanvallen, die anders zelden een nacht uitbleven, gespaard.

De eerste dag van ons eigenlijk bezoek was aan de bezichtiging der stellingen gewijd. We zagen zo op een automobielrit van ongeveer 200 km, hoe het hele land ter verdediging was ingericht. Achter de gevechtlijn lagen de vele stellingenreeksen, waaraan vriend en vijand jarenlang hadden gebouwd. Ze hadden natuurlijk hevig geleden door de strijd, en zware blokken beton waren door het grof geschut als kluiten uit de grond gerukt. Op vele plaatsen echter lagen de machtige verdedigingswerken haast ongerept af te wachten, tot een terugtocht hen weer zou bevolken. Nieuwe linies waren, vlak achter de oude stellingen, in de laatste tijd nog ontstaan. Verder het land in, kwam dan prikkeldraadversperring na prikkeldraadversperring voor de grendelstellingen, die de opmars van hoofdverdedigingstelsel naar hoofdverdedigingstelsel zo nodig moeten verlangsamen. Zo ging het kilometer na kilometer. Verschillende riviertjes snijden van oost naar west dit gebied. Ieder stroompje was tot een hindernis vóór een hoofdstelling gemaakt, die van zijn hoogten de overgang beheerste. Deze rivierstellingen hebben een bijzondere betekenis gekregen in het tegenwoordige stadium van de oorlog, omdat water en moeras de beste beschutting bieden tegen de aanvallen van de soms zo moeilijk weerstaanbare tanks.

Zo reden we door een reeks van stellingsystemen, die volgens de bekende beginselen van de moderne veldbevestigingen waren aangelegd. Dan kwamen wij aan een van de stromen van Noord-Frankrijk, die in deze jaren een zo lugubere bekendheid hebben

gekregen. Was dit betrekkelijk brede water niet meer door verdedigingswerken gedekt? We zagen slechts prikkeldraadvelden op de noordelijke oever, maar dat kon toch niet genoeg zijn.

Nu kregen we echter verrassing na verrassing te zien. In de rivier lagen op vele plaatsen de stuwdammen gereed, die het water buiten zijn oevers moesten dringen, als het ogenblik ervoor gekomen was. De sluizen konden ieder ogenblik met betonblokken worden gesloten. Dan zou de brede vallei, waar de bedding doorheen liep, met haar akkers en weiden, tot een onbegaanbaar moeras worden. Achter dit 1 à 2 km brede inundatiegebied wachtten nieuwe verrassingen. Voor menige volmaakt onschuldige uitziende bult in het terrein hield onze auto stil. We vonden er bovenop, door een terreinmasker afdoende verborgen, een klein gat, dat toegang gaf tot het uitgeholde en gebetonneerde binnenste van het heuveltje. Dit was dan een geweldig blokhuis, gebouwd om 21 cm granaten te weerstaan, en ingericht voor machinegeweerpost, waarnemingspost voor de artillerie of schuilplaats voor de infanteristen. In een dichte en eindeloze reeks liepen deze bolwerken, die de vallei bestreken, door het land. De vijand kon niet gissen, welk een geweldig verdedigingstelsel hem hier wachtte, omdat de loopgraven, werk van weinige dagen, nog niet waren aangelegd, maar slechts door flauwe strepen aangegeven. Het baat weinig, die van tevoren aan te leggen, daar ze toch spoedig ineensstorten, als de hand er niet aan gehouden wordt. Zo lag daar, onzichtbaar voor de scherpst toekijkende waarnemer, en voor de beste fotografietoestellen der vliegers, een stelling gereed, die gebouwd was in de trant van permanente vestingen. Onder de heuvels, in een diepte, waar zelfs de zwaarste granaat niet meer doordringt, waren de kazematten van de verdedigers. Ieder van deze schuilplaatsen had vele uitgangen als een konijnenhol, en de toegangsschachten waren, tegen het instorten, met zware betonnen muren bekleed. Sedert meer dan een jaar lag

deze stelling reeds gereed, omdat men toen reeds erover gedacht had, op dit kortere front terug te trekken. De omstandigheden hadden dit echter voorlopig overbodig gemaakt.

Bestond nu dit voornemen? Men zegde het ons niet, maar menig woord dat we ontvingen in etappestaven, scheen erop te wijzen, dat men het oude plan weer had opgevat. De moderne wijze van aanvallen maakt het immers meer dan ooit gewenst voor de verdediger, zich achter waterlinies te verschansen. Ook werd ons niet duidelijk, wat de verschillende stellingen betekenden. Waren al die, op zichzelf sterke rivierposities, die we hadden gezien, bestemd om zo lang mogelijk te worden gehouden, of moesten ze slechts dienen om het kalm betrekken van een als hoofdstelling gedurfd linie te vergemakkelijken? Op al deze vragen, die we ons zelf stelden, kregen we van buitenaf geen ander antwoord, dan hetgeen onze ogen en oren toevallig opvingen.

We zagen wel, dat kostbaar materiaal, dat voor etappedoelinden had gediend, langzamerhand achterwaarts werd getransporteerd. Maar dit kon een veiligheidsmaatregel zijn, met het oog op de zeer onzekere strategische toestand onder het gevaarlijke offensief van die dagen. We merkten op, waar grote hulphospitalen worden ontruimd. Maar ook deze maatregelen waren uit de gebeurtenissen van het ogenblik gemakkelijk te verklaren. In ieder geval was het zware rivierfront de grens voor deze maatregelen. Dat dit spoedig ook het werkelijke front zou zijn, scheen ieder als een natuurlijke en volstrekt niet alarmerende gedachte te beschouwen.

Ik vertel deze dingen met een zekere voorzichtigheid, ten eerste, omdat de censor waarschijnlijk weinig op mededeelzaamheid in dit gebied gesteld zal zijn, en dan ook, omdat ik niet kan gissen, of de loop der krijgsverrichtingen tot nog toe geen maatregelen, waarmee men zich reeds verzoend had, voorbarig doet schijnen. Maar

belangwekkend was het in ieder geval, te zien, hoe in alle kalmte voor alle mogelijkheden op strategische wijze een terugtocht werd voorbereid.

Uit Terneuzen meldt men ons:

In de afgelopen nacht was gedurig zwaar kanongebulder te horen aan de Belgische kust. Van de zuidergrens zijn aanvallen uit de lucht waargenomen, nog hedenmorgen op de stad Gent, van nooit gekende hevigheid.

Onze correspondent te Havre seint:

Paul Magnette, een zoon van de Luikse senator, die sedert korte tijd in Frankrijk vertoefde na in Duitsland geïnterneerd zijn geweest, is tijdens een rondreis, die hij deed voor het houden van lezingen, te Cahors overleden.

Van baron Beyens, Belgisch minister van staat en oud-minister van Binnenlandse Zaken, is een studie over Kongo verschenen. Ze zal later worden opgenomen in een werk, waaraan de minister de laatste hand legt: "De toekomst der kleine staten."

Daarin zal baron Beyens – naar hij onze correspondent te Havre mededeelde – uiteenzetten, waarom hij steeds een tegenstander is geweest van de verplichte onzijdigheid. Slechts om redenen van opportuniteit heeft hij deze mening, welke te Havre vrij algemeen wordt gedeeld, niet vroeger geuit.

In zijn studie over Kongo zegt de schrijver, dat deze kolonie de vrucht is van de arbeid van koning Leopold en van het Belgische volk en richt hij zich tegen de aanmatiging en de roofzucht van Duitsland.

Het was gisteren vier jaar geleden dat de Belgische regering zich te Sainte Adresse vestigde. Ze heeft naar aanleiding daarvan een dankbetuiging tot de stedelijke overheid van Havre gericht.